

*„Hát a fő baj persze Rettegett Iván,
de a gatyá is szerepet játszik”
(M. Bulgakov nyomán)*

**Kiss Ilona:
Szabálytalan laudáció egy szabályos jubileumra**

Nem volt könnyű év az az 1953. Most nem említenénk a szakmánkat (is) közvetlenül érintő, március 5-én bekövetkezett eseményt. Nem térünk ki arra sem, ki mindenki született abban az évben (Jim Jarmusch amerikai filmrendezőtől Csányi Sándor magyar üzletemberig): mi most a február 18-án született ünnepeltre koncentrálnak.

Bármennyire is tagadja, a február, a tél az ő ideje: *„amikor a természet meghal, én akkor kapok új erőre, új munkákba kezdek”* – ezt nem ő, hanem Vlagyimir Szorokin, a nagy nekrorealista mondta, de mondhatta volna laudáltunk is. Már csak azért is, mert hát egy kicsit minden történész nekrorealista – elég publikációs listájukra ránézni: élőkkel nem nagyon foglalkoznak. Az, hogy miért épp „a február az ő ideje”, sokféleképp magyarázható. Sokan hivatkoznak az újév-karácsony-régi-újév stb. ünnepkör s a hozzá kapcsolódó ünneplési szokások következményeire, amelyektől jó, ha februárra meg lehet szabadulni. De ünnepeltünket ez hidegen hagyja, hisz közismerten, Jaegermeisteréből is csak mértékkel kortyolgat, s míg mások másnaposságukat borogatják, ő listáz, tervez, fogalmaz.

Hogy így volt-e már középiskolás, egyetemista, levelező aspiráns, tudományos ösztöndíjas, és más hasonló éveiben, ezt empirikusan nem tudjuk bizonyítani. Filológiai viszont annál inkább: 1982 telére már kész a könyv a „cárokról és kalandorokról”, majd sorjáznak a többiek tovább – jelezve, hogy nem tétlenül várja, hogy eljőjön az ő ideje. Mert eljön.

1986 végén barátaival megalakítja a Maecénás könyvkiadót, s bár a kronológia szerint az első könyv 1987 májusában jelenik meg, tudjuk, hogy a könyv életciklusában nem (csak) a megjelenés a mérvadó, hanem a korrektúra, az imprimatúra és egyebek, márpedig ezek, jól rekonstruálhatóan, épp februárra estek. 1990-ben kollégáival létrehozta a magyar történeti ruszisztika első autonóm műhelyét, a Magyar Ruszisztikai Intézetet, s bár nincs kéznél forrásunk, dokumentálandó, hogy ez épp februárra esett, mégis a tévedés kockázatát kizárva állíthatjuk,

hogy így volt: egészen bizonyos, hogy egy pillanatot se várt az események sodrása közepette. Elvi, tisztán történeti-teoretikus fontossága volt, hogy egy napnyi folytonosság-hiány se maradjon az oroszossággal való foglalkozás menetében. Márpedig hogy e hiányok fenyegetően jelen voltak nap mint nap, arra jól emlékszünk. 1995-ben az „Ruszisztika” az ELTE önálló tanszéke lett, s hogy ez februárban történt-e, egy kis irattározással kideríthető. –

Az viszont, hogy februárban nyílt az orosz évad, 2005-ben, pontosan tudjuk (Gyurcsány-beszéddel, de nem *azzal*), 2006-ban, s épp februárban kapta a Puskin-érmét, ezt is pontosan tudjuk, igaz, hogy Putyin csak március 1-én adta oda neki, de bátran feltehetjük, hogy február 28-án már a zsebében/táskájában volt. Február 23-án volt az első tárgyalás Moszkvában, a Russzkij Mir-ben, 2008-ban, s rá pontosan egy évvel, 2009. február 24-én megnyílt az Orosz Kabinet. 2011 februárjában megnyílt a virtuális oroszvilag.hu.

De mi köze mindehhez a gatyának, amit oly sokat mondóan a mottóban megelőlegeztünk? Hiszen a gatyá – legalábbis publikus változatában: mint fürdőgatyá, evezőgatyá – eminensen a *nyár* ruhadarabja, melyet, mint a híressé vált dokumentumfotó mutatja, ünnepeltük is előszeretettel visel (a kép datálásával egyelőre gondok vannak). A megoldáshoz a Bulgakovval oly mély belső rokonságban álló Örkény István visz bennünket közelebb, *Az élet értelme* című egypercesével (idézzük teljes terjedelemben):

„Ha sok cseresznyepaprikát madzagra fűzünk, abból lesz a paprikakoszorú.

Ha viszont nem fűzzük fel őket, nem lesz belőlük koszorú.

Pedig a paprika ugyanannyi, éppoly piros, éppoly erős. De mégse koszorú.

Csak a madzag tenné? Nem a madzag teszi. Az a madzag, mint tudjuk, mellékes, harmadrangú valami.

Hát akkor mi?

Aki ezen elgondolkozik, s ügyel rá, hogy gondolatai ne kalandozzanak összevissza, hanem helyes irányba haladjanak, nagy igazságoknak jöhet a nyomára.”

